

Hoe krijg ik mijn collega's mee?

Impressies van de post-hbo-opleiding 'Rekencoördinator'

Ronald Keijzer, Sandra Barendregt, Karin Beerepoot, Wil Boers, Janneke Lampe en Daisy Lie.

Een kijkje in het portfolio van vijf cursisten van de post-hbo-opleiding van Ronald Keijzer

Van rekenspecialist tot rekencoördinator

Lang geleden ontstond het idee dat het realistisch reken-wiskundeonderwijs beter uit de verf zou komen in het basisonderwijs als elke school zou kunnen beschikken over een rekenspecialist. Deze specialist zou collega's kunnen helpen bij het optimaliseren van hun rekenonderwijs en werd al snel aangeduid als coördinator van het vak rekenen. Deze rekencoördinator zou een coach van collega's kunnen zijn en een meedenker bij het vormen van het 'rekenbeleid' om zo de kwaliteit van het reken-wiskundeonderwijs op de school te bevorderen. Om rekencoördinatoren op deze taak voor te bereiden zijn onder meer NCRC-cursussen en een post-hbo-opleiding ontwikkeld. De afkorting NCRC staat voor NascholingsCursus Reken-Coördinator. Bij deze cursussen ligt het accent vooral op de didactiek van rekenen-wiskunde. De post-hbo-opleiding gaat aan deze cursussen vooraf, in deze basisopleiding is naast aandacht voor de vakdidactiek ook scholing in het coachen van collega's en het mede vormen van het beleid voor het vak rekenen.

In maart 2003 begon aan de Hogeschool IPABO te Amsterdam een eerste groep cursisten aan de post-hbo-opleiding 'Rekencoördinator'. Deze cursisten ontdekten al snel aspecten waarop het rekenonderwijs in de eigen school verbeterd zou kunnen worden. De vraag die ze zichzelf daarbij als rekencoördinator stelden was: 'Hoe krijg ik mijn collega's mee?' Het antwoord op die vraag werd met vallen en opstaan gevonden. Steeds vaker bleken cursisten in staat te zijn om de aandacht van collega's op verbetering van het rekenonderwijs te vestigen. Geleidelijk aan wisten ze voor zichzelf een plek als rekencoördinator in de eigen school te verwerven. In hun portfolio beschreven de cursisten hoe deze ontwikkeling verliep.

Een rekencoördinator is een coach van collega's en een meedenker bij het vormen van het 'rekenbeleid'

Metten als eerste rekenproject

Wil en Karin zijn twee cursisten die het rekencoördinaat gezamenlijk vorm geven op de P.J. Troelstraschool, een grote openbare basisschool in Amsterdam Geuzenveld. Zij zijn op deze school remedial teachers en begeleiden in dit kader onder meer een zorgklas. Hun interesse voor het rekenonderwijs bracht hen tot deelna-

me aan de opleiding tot rekencoördinator. In overleg met de directie van de school kozen ze voor een heldere taak: leiding geven aan een pas gestarte rekencommissie, om daarbinnen rekenprojecten op gang te brengen. Het eerste rekenproject zou over meten gaan, onder het motto 'meten is doen'.

Het project begon met een analyse van het onderwerp 'meten' in de methode van de school en een inventarisatie van wat er zoal rond 'meten' in de school gebeurde. Vervolgens werden wenselijke veranderingen geformuleerd en ten slotte werden deze stap voor stap geconcretiseerd. In hun portfolio reflecteren Wil en Karin op het verloop van het meetproject en stellen ze vast wat ze daar als rekencoördinator van geleerd hebben. 'We leerden dat je je doelen beperkt en overzichtelijk moet houden en daarbij niet al te hoge eisen mag stellen aan de collega's; je kunt er niet zomaar vanuit gaan dat ieder hetzelfde startniveau heeft ten aanzien van de rekendidactiek. Verder leerden we dat je doelen duidelijk moet vertalen naar iedere bouw. Overigens stelden we vast dat het moeilijk is om de collega's te ondersteunen op het gebied van de rekendidactiek. We denken dat dat komt omdat dit niet de cultuur is binnen de school.'

Wil en Karin nemen zich voor om hun kennis op het gebied van reken-wiskundeonderwijs te vergroten door het lezen van *Willem Bartjens* en het bijwonen van scholingsbijeenkomsten en de Nationale Rekendagen.

Rekenprobleem of werkhouding?

Een van de andere cursisten, Janneke, zoekt ook naar mogelijkheden om haar collega's warm te krijgen voor beter reken-wiskundeonderwijs. Zij werkt aan de Montessorischool in Landsmeer, even ten noorden van Amsterdam.

Zij wil haar collega's ervan overtuigen dat interactie een essentieel onderdeel moet zijn van de reken-wiskundeles, juist ook voor leerlingen die moeite hebben met rekenen. In teambijeen-



Een cursist kiest voor een meetproject omdat juist met 'meten' belangrijke ideeën rond het realistisch reken-wiskundeonderwijs verhelderd kunnen worden.



Er een verschil tussen kinderen met rekenproblemen, die eventueel leiden tot werkhoudingsproblemen en kinderen waarbij de werkhouding als zodanig een probleem is.

komsten merkt Janneke dat de collega's het bespreken van interactie soms aangrijpen om te wijzen op problemen met de werkhouding van sommige kinderen. Zij schrijft daarover in haar portfolio: 'Voor mij als rekencoördinator is dat lastig. Het is belangrijk om voortdurend duidelijk te maken dat er een verschil is tussen kinderen met rekenproblemen, die eventueel leiden tot werkhoudingsproblemen en kinderen waarbij de werkhouding als zodanig een probleem is. Wanneer rekenproblemen telkens worden aangemerkt als werkhoudingsproblemen, krijgen de (werklijke) rekenproblemen geen aandacht.' Janneke geeft in haar portfolio aan dat ze steeds beter greep krijgt op problemen in het rekenonderwijs en de door haar collega's ervaren problemen met de werkhouding van kinderen. Dit

helpt haar de gesprekken met haar collega's beter te richten op het rekenen.

Gecijferdheid als gespreksonderwerp

Daisy werkt op een openbare basisschool in Amsterdam Zuidoost, de Bijlmerhorst. Ook zij spant zich in om het rekenen op haar school op de agenda te krijgen. Ze stelt vast dat dit niet snel en niet vanzelf gaat. Toch weet ze tegen het eind van de opleiding enkele succesjes te melden. De school doet mee aan 'De Grote Rekendag'. Daisy schrijft in haar portfolio dat ze het voor elkaar heeft gekregen dat de school aan deze rekendag een themaochtend voor de ouders heeft verbonden: 'Deze tentoonstelling laat de ouders zien hoe het rekenen sinds hun jeugd veranderd is. Ze zien dat het rekenen anno 2004 anders is dan het maken van rijtjes kale sommen. Het rekenonderwijs maakt van leerlingen gecijferde kinderen; kinderen die betekenis weten te geven aan de getalsmatige informatie waarmee ze in aanraking komen.'

'Het bevorderen van gecijferdheid is gedurende het cursusjaar het belangrijkste gesprek geweest met collega's', zo meldt Daisy verder in haar portfolio. Ze is voorzitter van de rekenwerkgroep, die ernaar streeft om in de verschillende bouwen van de school de kwaliteit van het rekenonderwijs en met name de gecijferdheid te bevorderen.

Het portfolio dient om te reflecteren en vast te stellen wat je geleerd hebt

Interview over het rekenonderwijs

Sandra merkt al vroeg in de opleiding dat zij het in bepaalde opzichten makkelijker heeft dan andere cursisten. Zij is de intern begeleider van de openbare

basisschool 'De Weidevogel' in Ransdorp. Ransdorp is een klein dorp binnen de gemeente Amsterdam. De leerlingen van 'De Weidevogel' komen uit Ransdorp zelf en uit omliggende dorpen.

Als intern begeleider is Sandra eraan gewend om lessen te observeren bij collega's en om met collega's te spreken over de kwaliteit van het onderwijs. En ook de collega's zijn hier aan gewend. Ze grijpt deze positie dan ook met beide handen aan om met collega's over rekenonderwijs te spreken. Ze schrijft hierover in haar portfolio: 'Als huiswerk werd mij opgedragen de leerlijn vermenigvuldigen inzichtelijk te presenteren. Vervolgens moest ik een interview met de leerkracht van groep 4 houden om te kijken in hoeverre deze collega inzicht in de stof heeft. Dit interview gaf mij onverwacht zicht op de wijze waarop de twee rollen die ik op school inneem vruchtbaar kunnen samengaan.'

Sandra werkte het interview uit in haar portfolio en laat hiermee zien hoe het coachen van een collega van start zou kunnen gaan:

'leerkracht: Ik doe wel zo'n beetje wat hier staat, maar ik weet eigenlijk niet goed wat voor eisen er gesteld worden aan het niveau op deze school. (Deze collega is dit jaar nieuw aangesteld en werkt voor het eerst met de methode 'Pluspunt') In mijn vorige school werd de nadruk gelegd op het automatiseren van alle tafels, ook al in groep 4.

Sandra: In het schema zie je dat automatiseren pas komt na de fase van begripsvorming en de reproductiefase, kan je je daarin vinden?

Ik: Nou, dat strokenmodel gebruik ik eigenlijk nooit. De strategie van verdubbelen en halveren wordt in de methode vaak gehanteerd, ook die van het verwisselen. De één keer meer/één keer minder-strategie wordt niet zoveel gebruikt. Die is ook best ingewikkeld voor kinderen, vind ik.

S: Het strokenmodel geeft een mooie opstap naar verdubbelen en halveren, zou je dat model in je instructie kunnen gebruiken?

Ik: Ja, maar ze ontdekken zo ook zelf wel dat als je 2×5 en 4×5 berekent dat dat dan het dubbele is. Het is toch een kwestie van stampen.

S: Hoe pak jij het automatiseren aan?

Ik: Ik gebruik een afgedekte tafelkaart en de leerlingen oefenen dagelijks het opzeggen van de tafelij. Dat gaat best goed. De tafels zitten er al aardig in. Maar ik begrijp nu dat ik dus al te ver ben met de tafels. Alleen G. heeft wat extra instructie nodig gehad. Hij maakt vooral gebruik van de verwisselstrategie en herhaald optellen. Daarin maakt hij wel vaak fouten, maar dat komt door onzorgvuldigheid.'

In een reflectie schrijft Sandra verder over het combineren van de rol van intern begeleider en die van rekencoördinator:

'Als rekencoördinator heb ik hier een mooie taak om de nieuwe leerkracht wegwijs te maken in het werken met de nieuwe methode. Deze leerkracht heeft geen ervaring met realistisch rekenen en heeft dit tot nu toe ook niet als een gemis ervaren. Eerlijk gezegd



Hoe kun je als rekencoördinator je collega's overtuigen van de voordelen van een andere aanpak als ze al jarenlang steeds op dezelfde manier les hebben gegeven?

den dat deze leerling met dit probleem het beste uit zichzelf kan halen?'

Coördineren van het vak rekenen

Wanneer bij het rekencoördinatat het coachen van collega's een centrale positie inneemt, kan men zich afvragen of er een noodzaak is om een dergelijk coördinaat te koppelen aan het vak rekenen. Als coachen betekent dat het vooral gaat om enthousiasmeren en aansturen van collega's, wat doet het er dan toe dat het om rekenen gaat?

De post-hbo-opleiding tot rekencoördinator, die inmiddels door verschillende opleidingen wordt aangeboden laat zien dat het vak er wel toe doet. De hiervoor geschetste ervaringen van de nieuwe rekencoördinatoren in Amsterdam en omstreken tonen dit nogmaals aan: expertise met betrekking tot de vakinhoud is wel degelijk van belang. Kennis van de reken-wiskundedidactiek maakt dat een rekencoördinator bijvoorbeeld begint met 'meten' als aandachtsgebied. Want juist met het onderwerp 'meten' kunnen enkele belangrijke ideeën rond het realistisch reken-wiskundeonderwijs worden verhelderd, zoals 'rekenen als werkelijke activiteit' en 'zoeken naar betekenissen in situaties'. Interactie in de reken-wiskundeles is

niet zomaar een gesprek met kinderen voeren. Daarover spraken we langdurig tijdens de opleiding en we zochten naar manieren om anderen dit te laten ervaren. In die gesprekken ging het nadrukkelijk om de vakdidactiek en het leren van rekenen-wiskunde.

Een goede rekencoördinator weet veel van het rekenonderwijs. Zij heeft bijvoorbeeld zicht op de tussendoelen en leerlijnen, die in de TAL-brochures en de handleidingen bij methoden zijn weergegeven. Sandra laat zien hoe haar kennis van de leerlijn 'vermenigvuldigen' het basismateriaal vormt voor het coachen van een collega in het reken-wiskundeonderwijs.

Een rekencoördinator is niet zo maar een coördinator. Zij is een leerkracht die vanuit haar kennis van het vak en de didactiek een steun kan zijn voor collega's, het team en de school. Zij is een professional die weet hoe je een positie kunt verwerven in verandingsprocessen die hiermee verband houden. Een rekencoördinator is niet zomaar een specialist, maar een die haar specialisme handig weet in te zetten in de school.¹

Over de auteurs

Ronald Keijzer is docent rekenen-wiskunde & didactiek aan de Hogeschool IPABO en ontwikkelaar van de post-hbo-opleiding 'Rekencoördinator'. Wil Boers, Karin Beerepoot, Sandra Barendregt, Janneke Lampe en Daisy Lie zijn cursisten en werkzaam in het basisonderwijs. In de tekst van dit artikel is aangegeven waar ze werken en welke rol zij in de school spelen.

Noot

1. Leraren basisonderwijs die de post-hbo-opleiding 'Rekencoördinator' willen volgen, kunnen bij een opleiding in de buurt nagaan of de opleiding wordt aangeboden. Wanneer dit niet het geval is, kunnen zij kiezen voor centrale aanmelding bij het Freudenthal Instituut, t.a.v. Jaap den Hertog, Postbus 9432, 3500 GK Utrecht, e-mail: coordinatorrekenen@fi.uu.nl.

Een rekencoördinator steunt haar collega's vanuit haar kennis van het vak en de didactiek

vindt ze dat de methode het rekenen ingewikkelder maakt dan nodig is: 'Tafels kan je best in groep 4 in één keer aanleren, dan vinden ze zo'n tafeldiploma ook nog leuk.' Als intern begeleider heb ik een mooie ingang om haar de meerwaarde van de methode te laten zien aan de hand van een door haar gesignaleerd probleem met een leerling. Dan vallen beide rollen mooi samen in de vraag: 'Hoe kan het rekenonderwijs zo ingericht wor-